

взаємин з іншими, а також у споживанні новин та медіа. З іншого боку, культурні цінності впливають на самі соціальні мережі, визначаючи необхідність дотримання певних суспільних норм.

У різних культурах користувачі соціальних мереж переважно створюють контент, що відповідає їхнім емоційним цінностям. Проте, варто зауважити, що вони також схильні бути більш вразливими до контенту, який порушує ці цінності.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Олешко С. Дипломатія і культура, або Онух розумніший за мене. URL: <http://culture.pl/ru/article/diplomatiya-i-kultura-abo-onuh-rozumnishiy-zamene>
2. Особливості ефективної взаємодії соціальних мереж та українських інтернет-ЗМІ. URL: <https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/nmc.nd>
3. Трач Ю. В. Соціокультурна взаємодія в Інтернет-просторі. Питання культурології. 2017. Вип. 33. С. 206–213.
4. Конюкова І. Я., Сидоровська Є. А. Тенденції розвитку міжкультурної комунікації в соціальних мережах. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2022.
5. Гаврилюк, О., & Гнатюк, А. (2023). Взаємовплив соціальних мереж і масової культури: роль і значення алгоритмів. Питання культурології, 42, 90–101. doi: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.42.2023.293710>
6. Гаврилюк О. П. Соціальні мережі як чинник формування культурних цінностей і норм. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. 2023. № 3

УДК 811.111"1"373.2

### ТРЕНДИ І МЕМИ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ГРОМАДСЬКУ ДУМКУ

**Мудра А. О.,**

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти  
Приватного вищого навчального закладу  
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет  
імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне, Україна)*

**Науковий керівник: Зубарець А. В.,**

*асистент кафедри соціальних комунікацій  
Приватного вищого навчального закладу  
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет  
імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне, Україна)*

**Анотація.** Стаття присвячена впливу соціальних мереж та мемів на українське суспільство під час війни і має на меті розкрити різнобічні аспекти цього явища. Аналізуються позитивні та негативні наслідки

їхнього використання для моральної підтримки, комунікації та формування громадської думки. Дослідження важливе для розвитку медіаграмотності та стратегій інформаційної взаємодії в умовах воєнного конфлікту.

**Ключові слова:** тренд, мем, соціальні мережі, меметика, війна.

**Abstract.** *The article is devoted to the impact of social networks and memes on Ukrainian society during the war and aims to reveal the multifaceted aspects of this phenomenon. The positive and negative consequences of their use for moral support, communication and formation of public opinion are analyzed. The research is important for the development of media literacy and strategies of information interaction in the conditions of military conflict.*

**Keywords:** *trend, meme, social networks, memetics, war.*

Соціальні мережі стають майданчиком для обміну інформацією, виявлення солідарності та вираження підтримки. Меми, у свою чергу, є ефективним інструментом комунікації, який дозволяє підсилити емоційний зв'язок з аудиторією та виразити складні ідеї у доступній формі. Під час війни вони можуть викликати посмішку, підняти настрій та сприяти поширенню оптимізму, а також стати засобом інформування й мотивації для військових та громадян.

Однак тренди у соціальних мережах та меми також мають потенційно негативні аспекти. Вони можуть сприяти поширенню фейкових новин, розпалювати міжнародну ворожнечу, або викликати обурення через неадекватні жарти чи стереотипи.

Мета цієї статті – розкрити різноманітні аспекти впливу соціальних медіа та мемів на українське суспільство в умовах воєнного конфлікту, включаючи як позитивні, так і негативні аспекти цього впливу.

Об'єктом дослідження є соціальні мережі, тренди, меми, їх сенс та вплив на позицію, реакцію та поведінку українського суспільства в умовах повномасштабної війни.

Результати й обговорення. Тренд – це напрямок розвитку або тенденція у будь-якій сфері життя, який визначає стиль чи напрям у конкретній галузі [1]. Це поняття є багатозначним, однак з поширенням соціальних мереж, зокрема TikTok, це слово стало асоціюватися з модою, оскільки англійське слово «trend» перекладається як «тенденція», що означає бути в курсі останніх новин чи подій у певній галузі.

Зазвичай трендами можуть стати пісні, вислови відомих осіб, звукові ефекти, спеціальні фільтри. Дуже часто усі ці компоненти поєднуються разом в одному відео.

Ще до повномасштабної війни росії проти України в інтернеті поширювалося досить багато трендів, які були пов'язані з танцями, челенджами, слова-терміни, які мали двозначне значення тощо. Сьогодні

переважною тематикою українських трендів є війна, політика, корупція, шоубізнес тощо.

Вже після початку вторгнення росії в нашу країну в українському медіапросторі дуже активно почали розповсюджуватися патріотичні тренди. Їх можна було побачити ще з перших годин вторгнення. Найпопулярнішими за березень 2022 року були: «Ой у лузі червона калина» (вважаємо її за тренд, тому що пісня спрямована на підняття духу української нації й на відмінно від пісень-мемів не несе розважальної цілі), «Доброго вечора, ми з України», навіть вислів «руській военний корабель...» також можна вважати трендом перших місяців війни, адже він на той час став символом її початку.

На початку вторгнення патріотичні тренди стали значущим явищем, яке, в суспільному контексті, сприяло формуванню національної єдності та мобілізації суспільства для захисту інтересів України, зокрема, її територіальної цілісності. Патріотичні настрої стали важливим мотивуючим фактором для волонтерів, які активно допомагали збройним силам, медичним установам та місцевим громадам у забезпеченні необхідних ресурсів та підтримці. Також, патріотичні ідеали, які були складовою трендів, вплинули на зміцнення ідентичності та самосвідомості українського народу, що сприяло підвищенню громадянської активності та участі у громадських ініціативах.

Однак, слід відзначити, що патріотичні тренди також можуть сприяти політизації суспільства та виникненню певних дискусійних платформ, які, з одного боку, відображають різноманіття поглядів та думок щодо стратегії державного розвитку та ведення війни, а з іншого – демонструють негативні прояви суспільно-політичного життя українців в умовах війни. Є достатньо негативних прикладів-трендів, які спеціально «вкидає» ворог в український медіапростір (так зване ІПСО) для того, аби розсварити українське суспільство. Одним з таких трендів «будні ухилиянта». У ньому чоловіки, які не пішли до лав української армії або виїхали чи втекли за кордон порівнюють своє життя там, та життя захисників на передовій. За короткі терміни, тренд став дуже популярним, але згодом виявилось, що це добре сплановане ІПСО ворога, мета якого посягти хаос в українському суспільстві.

Ролики такого змісту поширюють й самі українці. Саме так і працюють інформаційно-психологічні операції: після централізованого розгону подібні настрої підхоплюють і справжні люди, які підтримують тренд і часто додають до типових дописів щось від себе. Якщо тренд уже розігнався — це саме той результат, якого прагнув ворог. А ворог прагне поширення конфліктного нарративу, який має посварити між собою українців» [2].

До речі, цей тренд дуже схожий по сенсу на інший відеоролик, який, також активно вірусився просторами інтернету – «Фортеця Львів»[2]. Це перероблена фраза із пісні гурту «Антитіла» – «Фортеця Бахмут». У цьому тренді висміювали львів'ян та жителів західних регіонів України загалом, обвинувачуючи їх у тому, що вони вважають себе особливо постраждалими внаслідок війни і є єдиною захисною силою України. Це була спроба російських ботів активізувати старий прийом «сортування» українців і розпалити конфлікт між заходом та сходом України.

Хоч певний час в українських соціальних мережах цей ролик інтенсивно постили, але інформаційна кампанія виявилася недієвою, адже вдалий для ворога момент гострих конфліктів та суперечок між переселенцями й жителями західних регіонів України був втрачений.

Також дотичним до трендів є інтернет явище – «мем». Мем – це культурний елемент або інформація, яка передається від особи до особи шляхом наслідування, навчання тощо [3]. Ця культурна одиниця може впливати на розуміння дійсності та дії людей, створюючи більше копій у свідомості інших. У соціальних науках мем також розглядається як частина суспільної взаємодії, а в психології – як елемент, що впливає на процеси мислення.

«Мем» як поняття виникло ще у 1976 році. Його започаткував біолог Річард Докінз у своїй праці «Егоїстичний ген». Таким словом, він назвав те явище, чому у людей існує мода, релігія, мелодії, гасла тощо. Він говорить про це явище так: «Якщо конкретний мем — це певна наукова ідея, її поширення залежатиме від того, наскільки вона прийнята для популяризації окремих учених. Якщо до прикладу брати популярну пісню, то її поширення в мемофонді можна оцінити за кількістю людей, що наспівують її [4, с. 296] тощо.

Отже, мем – це контент розважального характеру (головна відмінність від тренда, адже мем є завжди розважальним), що спонтанно поширюється серед аудиторії, і який позначає якусь емоцію або дію. Мемі поділяються на такі види: текстові інтернет-меми – це вислови, фрази або конструкції, які отримали велику популярність в Інтернеті; ілюстративні інтернет-меми – меми, які ілюструються зображеннями реальних осіб, казкових персонажів, кіногероїв, тварин і т. д.; креалізовані інтернет-меми – мережеві меми формуються шляхом поєднання ілюстративних і текстових елементів, що робить їх найбільш розповсюдженою та популярною категорією мемів в інтернеті (ця категорія мемів поєднує в собі як емоційні, так і інформативні можливості); відеомеми – виникають та розвиваються завдяки як професійній, так і любительській відео, проте особливу популярність отримують сюжети, які включають неадекватну поведінку, конфліктні ситуації та нецензурну лексику [5].

Також меми діляться за тематикою. Вони бувають політичними, суспільними, побутовими (особисте життя), професійними тощо. Під час війни в Україні меми поділяються за тематикою: зброя, армія, волонтерство, сім'ї військових, супротив українського народу, тварини на передовій, політика, російська пропаганда, та ін.

На початку повномасштабного вторгнення меми мали дуже велику різноманітність. Ними були «Пес Патрон», «Медвечук», «ООН» (через постійну «занепокоєність» організації), «Арестович», «Сергій Притула», «бойові гуси», «цигани».

Меми виявилися важливим інструментом підтримки українського суспільства на початку повномасштабного вторгнення. Ці інформаційно-культурні продукти використовувалися для стимулювання національного єднання, мотивації громадян до дій та підтримки військових. Передусім, меми відігравали важливу роль у формуванні позитивного настрою та підтримки духу українського народу, що допомагало зберегти моральну стійкість і віру в перемогу. Крім того, слугували засобом інформування про події на передовій, допомагаючи громадянам розуміти ситуацію та власний внесок у захист країни. Також важливою функцією мемів була здатність підтримувати гумористичний підхід до важливих тем, що дозволяло зменшити стрес та нервову напруженість у складних ситуаціях.

Сьогодні меми мають не тільки позитивний характер, а й іноді несуть за собою ПСО, поширення ненависті, стереотипів, дискримінації. Більше того, меми можуть спотворювати реальність та приводити до сприйняття війни як чогось гумористичного або незначного, замаскуючи справжній характер конфлікту та його наслідки для людей. Таким чином, хоч меми можуть мати позитивний вплив на підтримку та інформування суспільства, необхідно усвідомлювати їх потенційні негативні наслідки та вміти аналізувати та розуміти контекст їхнього використання.

Головне пам'ятати, що війна ведеться не лише на фронті, а й в інтернет-просторі. Нам треба аналізувати ту інформацію, яку ми отримуємо, щоб не розповсюджувати неправдиву і викривлену інформацію, навіть якщо вона гумористичного формату.

Висновок. У наш час соціальні мережі та меми мають значний вплив на українське суспільство під час війни. Ці онлайн-інструменти виконують різноманітні функції, які варіюють від підтримки морального духу та інформування громадськості до поширення стереотипів, ПСО та спотворення реальності.

Позитивні аспекти включають усвідомлення суспільства щодо важливих питань, підтримку моральної стійкості та підвищення громадянської активності. Однак негативні аспекти включають розповсюдження ненависті, спотворення фактів та стимулювання дезінформації.

Необхідно враховувати різнобічний характер впливу трендів у соціальних мережах та мемів під час війни, розробляти стратегії медіаграмотності для ефективного використання цих інструментів у користь суспільства. Тільки за умови аналізу та свідомого підходу можна максимізувати позитивний вплив цих онлайн-ресурсів та мінімізувати їхні негативні наслідки на українське суспільство.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Що таке тренд в сфері моді. URL: <https://renym.ua/en/shho-take-trend-v-sferi-modi> (дата доступу 13.04.2024).
2. Проснувся — ухильнувся. Як росіяни через тренди у TikTok змушують українців пересваритися. URL: <https://hromadske.ua> (дата доступу 15.04.2024).
3. Мудра І. Мемі як важлива складова контенту ЗМІ під час війни: мета, функції та теми. URL: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/f356be01-aa4c-4a79-9b1f-c6c01f13t> (дата доступу 15.04.2024).
4. Докінз Р. Егоїстичний ген. URL: [https://shron1.chtyvo.org.ua/Richard\\_Dawkins/Ehoistychnyi\\_hen.pdf?](https://shron1.chtyvo.org.ua/Richard_Dawkins/Ehoistychnyi_hen.pdf?) (дата доступу 15.04.2024).
5. О. В. Зінченко Психологічна характеристика феномену інтернетмемів URL: [https://newlearning.org.ua/sites/default/files/tezy/2018/Zinchenko\\_Olexandr\\_2018.pdf](https://newlearning.org.ua/sites/default/files/tezy/2018/Zinchenko_Olexandr_2018.pdf) (дата доступу 10.04.2024).
6. Смола Л. Мем як інструмент інформаційної війни // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Психологія. 2019. Вип. 1(10). С. 91–95.
7. Р. Броді. Психічні віруси. URL: <https://chtyvo.org.ua> (дата доступу 11.04.2024)
8. І. Драпп. “Хаймарси”, Медведчук і котики. Типологія українських мемів про війну <https://texty.org.ua/articles/107856/khajmarsy-medvedchuk-i-kotyky-typolohija-memiv-pro-vijnu> (дата доступу 11.04.2024).
9. Сміх над ворогом дає силу: чому на нинішні виклики українці реагують новими порціями мемів. URL : <https://maidan.org.ua/2023/01/smikh-nad-vorohom-daie-sylu-chomu-na-nynishni-vyklyku-ukraintsi-reahuiut-novumu-portsiiamy-memiv>
10. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%EC%E5%EC> (дата доступу 28.04.2024).
11. Дзюбіна О.І. Класифікація, структура та функціонування інтернет-мемів у соціальних мережах Twitter та Facebook. Режим доступу : URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> (дата доступу 27.04.2024).